

Viborg Kommune
Dalens Børnehuse

PÆDAGOGISK LÆREPLAN 3-6 ÅR

Hjernen&Hjertet

RAMBOLL

Indholdsfortegnelse

1 INDLEDNING	3
1.1 Indledning	3
1.2 Værdier	4
1.3 Pædagogiske principper	5
1.4 Læringsforståelse	6
2 GENERELLE RAMMER FOR ARBEJDET MED DE SEKS LÆREPLANSTEMAER	8
2.1 DE OVERORDNEDE LÆRINGSMÅL	8
2.2 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR BØRN MED SÆRLIGE BEHOV	9
2.3 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR METODER OG AKTIVITETER TIL INKLUSION	9
2.4 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR SPROGINDSATSEN	10
2.5 ARBEJDET MED OVERGANGE OG SAMMENHÆNG	10
2.6 METODER OG AKTIVITETER I ARBEJDET MED OVERGANGE OG SAMMENHÆNG	11
3 PRIORITERING, DOKUMENTATION OG EVALUERING AF ARBEJDET MED DE SEKS LÆREPLANSTEMAER	12
3.1 FAKTA OM INSTITUTIONEN	12
3.2 PRIORITERING - LÆREPLANER	12
3.3 VÆRKTØJER TIL DOKUMENTATION	13
3.4 METODER TIL EVALUERING	13
3.5 DAGTILBUDETS ANVENDELSE AF EVALUERING TIL UDVIKLING AF DEN PÆDAGOGISKE PRAKSIS	13
4 MÅLSÆTNINGER FOR DE ENKELTE LÆREPLANSTEMAER	15
4.1 ALSIDIG PERSONLIG UDVIKLING	15
4.2 SOCIALE KOMPETENCER	16
4.3 SPROGLIG UDVIKLING	17
4.4 KROP OG BEVÆGELSE	19
4.5 NATUR OG NATURFÆNOMENER	20
4.6 KULTURELLE UDTRYKSFORMER OG VÆRDIER	21
5 ARBEJDET MED ET GODT BØRNEMILJØ SOM EN INTEGRERET DEL AF DET PÆDAGOGISKE ARBEJDE	24
5.1 ARBEJDET MED ET GODT BØRNEMILJØ	24
5.2 ARBEJDET MED BØRNEMILJØVURDERINGER	24
6 AFSLUTNING	25

1 INDLEDNING

1.1 Indledning

Kommunens fastsatte indledning

Den pædagogiske læreplan skal ses som et arbejdsredskab til at kvalificere og dokumentere 0-6-åriges læring og udvikling. Vi har i Viborg Kommunes Dagtilbud særlig fokus på de læringsmiljøer, vi tilbyder børnene. Læreplanen skal sikre, at børnenes trivsel, udvikling og læring er i fokus, så børnene i samarbejde med forældre bliver rustet til at mestre de udfordringer, de møder. Læreplanen skal bruges som et dagligt, pædagogisk redskab til planlægning, refleksion, evaluering og dermed til udvikling af kvaliteten i de læringsmiljøer, vi tilbyder børnene.

I Dagtilbud i Viborg Kommune rettes blikket mod kerneopgaven – opgaven vi løser sammen til gavn for barnet. Når vi udarbejder den pædagogiske læreplan, skal vi have forståelse for kerneopgaven, og bevidstheden om, hvordan vi sammen løser opgaven, skal være indeholdt i de opstillede mål og tiltag.

Ledelsen bør sikre, at bestyrelsen får forelagt det arbejde, som ledelse og personale foretager i forbindelse med udarbejdelsen, godkendelsen, evalueringen og opfølgningen af den pædagogiske læreplan.

Denne pædagogiske læreplan er gældende for perioden 2017 til 2018.

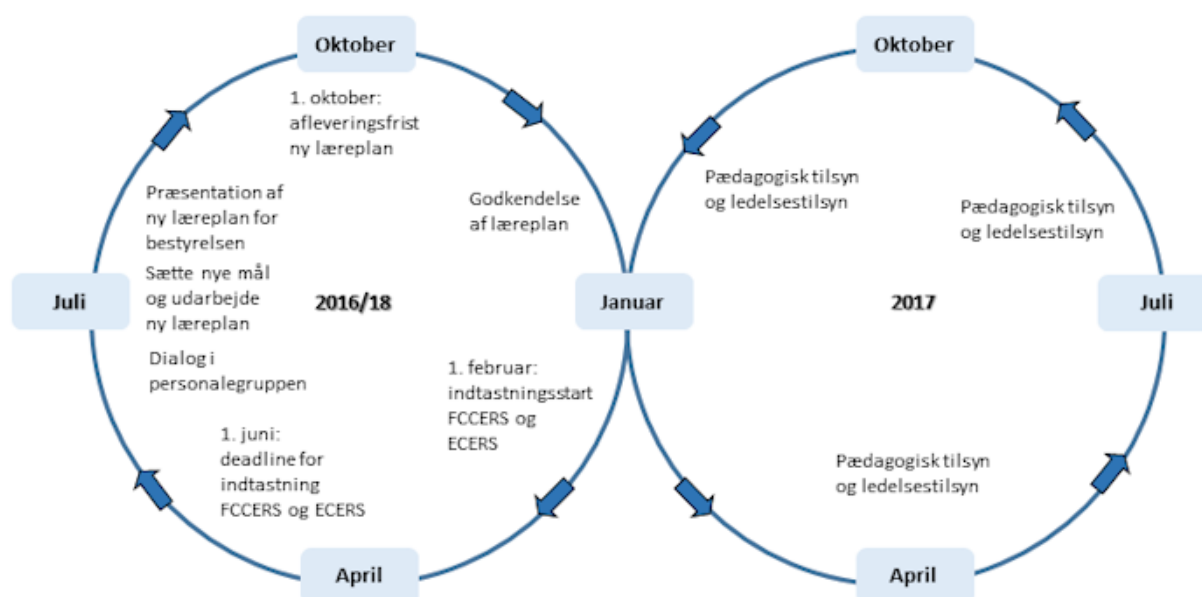
Dagtilbuddets indledning

Du sidder nu med Dalens Børnehuses pædagogiske læreplan i hånden. Den pædagogiske læreplan er der hvor vi som dagtilbud sammen med forældrebestyrelsen sætter mål for den kommende periode. Læreplanen vil også beskrive, hvordan vi opfylder målene, samt hvordan vi undervejs vil sikre, at vi er på rette kurs.

Den pædagogiske læreplan er det pædagogiske personales vigtigste arbejdsredskab og omhandler arbejdet med de seks læreplanstemaer, den pædagogiske praksis, børnemiljøet samt beskrivelse af de metoder vi vil anvende i arbejdet.

God læselyst.

Illustration 1

1.2 Værdier

Kommunens fastsatte værdier

Værdisættet fra "Lys i øjnene" udgør det fælles grundlag for arbejdet med børn i Viborg Kommune:

- Ethvert barn er unikt og kompetent og skal mødes som sådan.
- Børn deltager aktivt i sunde fællesskaber. Derfor vil vi skabe sammenhæng og helhed i børns liv.
- Børn er forældrenes ansvar. Derfor samarbejder vi med forældrene om deres børns udvikling og trivsel.
- Børn møder engagerede og faglig kompetente voksne. Derfor anvender vi den viden, der virker.
- Alle arbejder målrettet med en sundhedsfremmende, forebyggende og tidlig indsats. Derfor har vi særligt fokus på det brede tværfaglige samarbejde i nærmiljøet.

Derudover er "Det Strategiske Hus" Viborg Kommunes samlede vision, mission og strategi for dagtilbud. Vi vil:

- Være anerkendende og fokusere på børnenes ressourcer.
- Understøtte læring i børnefællesskaber.

Dagtilbuddets værdier

Nøgleordene for personalet er: mod, ordentlighed og dygtighed.

Mod til at gå i dialog med børn, forældre, kolleger om børnehusets værdier og pædagogiske arbejde, uanset hvilke kulturer og holdninger vi møder.

Ordentlighed i at opfatte institutionens mangfoldighed som en ressource. Vi er ikke alle ens, og har samme vilkår og muligheder, men hver for sig er vi unikke, og sammen kan vi en masse. Ordentlighed i at udvise respekt for hinanden og altid have den inkluderende tilgang i samarbejdet med børn og forældre.

Dygtighed i at være nysgerrig både fagligt og i mødet med børn og forældre. Dygtighed i at møde dem anerkendende, empatisk, inkluderende. Engagement er vores store drivkraft.

Disse værdier vil være at finde, som en rød tråd, gennem denne pædagogiske læreplan.

1.3 Pædagogiske principper

Kommunens fastsatte pædagogiske principper

1. Princip: Det pædagogiske arbejde skal tilrettelægges, så det enkelte barn sikres den bedst mulige udvikling og læring i hele dets hverdag.
2. Princip: Der skal være fokus på at skabe de bedst mulige læringsmiljøer, hvor der tages hensyn til barnets perspektiv og det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø.
3. Princip: De professionelle guider alle børn i forhold til at opleve værdien af fællesskab.
4. Princip: Dialog og samarbejde med forældre og netværk er en naturlig del af arbejdet med at sikre børns trivsel og læring.
5. Princip: Der fremmes en kultur, hvor arbejdet med IT er en naturlig del af det daglige arbejde.

Dagtilbuddets pædagogiske principper

1. Princip: Vi skaber et miljø, hvor barnet oplever sig anerkendt, værdsat og respekteret af både børn og voksne, uanset hvilke forudsætninger barnet kommer med
2. Princip: Vi inddrager barnets perspektiv i arbejdet med de pædagogiske læreplaner
3. Princip: Vi hjælper børnene i at etablere venskaber/kontakter til andre børn, samt give dem oplevelsen af, at være en del af et forpligtet fællesskab
4. Princip: Vi skaber et miljø, hvor det er givet, at forældrene medinddrages i, og er medansvarlige for samarbejdet om barnet
5. Princip: Vi støtter barnet og har fokus på dets læring i alle situationer i hverdagen

1.4 Læringsforståelse

Kommunens fastsatte læringsforståelse

Jf. "Læreplaner og pædagogisk praksis - En vejledning til det pædagogiske personale i Dagtilbud":

Tidlig læring er centralt for udvikling af børns potentialer og kompetencer. Oplevelsen af tryghed og tillid er de bedste betingelser for læring og udvikling. Tilknytningen er af stor betydning for børns udviklings- og læringsprocesser.

Læring handler om dannelse og udvikling og er en forandringsproces, der fremmer tilegnelsen af nye kompetencer. Det er en proces, hvor barnet omformer og udvikler sin viden, forståelse og færdigheder.

Begreberne læring og udvikling går hånd i hånd. Barnet lærer, når det udvikler sig og udvikler sig, når det lærer. Begrebet læring kan også være et synonym for socialisering og/eller dannelse og knytter sig til barnets refleksion, handlinger og identitet.

En af de grundlæggende tanker bag den pædagogiske læreplan er, at hvert barn er medskabere af sin egen læring – en læring, som personalet skal støtte, guide og udfordre, hvad enten der er tale om planlagte aktiviteter eller spontant opståede situationer. Derfor har hele læringsmiljøet en betydning for børnenes udvikling og læring.

Ved læringsmiljø forstås bredt dagtilbuddets kultur og atmosfære, personalets rolle, de fysiske rammer, organiseringen og de metoder, der bliver brugt i de enkelte dagtilbud til at fremme børnenes læring.

Man kan også sige, at læring på en gang foregår i et spændingsfelt mellem det kognitive, psykodynamiske og samfundsmæssige - altså mellem barnets erkendelse, mestring, motivation, følelser og omgivelserne.

Dagtilbuddets læringsforståelse

I Dalens Børnehuse foregår børns læring i en vekselvirkning mellem fastlagte aktiviteter og børnenes egne spontane oplevelser og lege.

Der arbejdes dagligt i små børnegrupper med 1 voksen, f.eks. ved samling, spisning, planlagte aktiviteter. Det giver de bedste betingelser for at skabe tæt kontakt, støtte og guidning til det enkelte barn. Tid og rum til fordybelse.

En tryk base med en fast og genkendelig struktur i hverdagen skaber de bedste betingelser for børns læring og udvikling.

Det er vigtigt, at vores fysiske rammer er udfordrende, så børn kan undersøge og gøre egne erfaringer.

I Dalens Børnehuse skal børnene møde nærværende og engagerede voksne, som møder børnene med anerkendelse, respekt og indføling.

I Dalens Børnehuse er der fokus på hele tiden at skabe rammer, hvor børn kan indgå i sammenhænge og samspil med andre børn og voksne. Skabe venskaber og relationer på kryds og tværs af alder, køn og kultur.

Illustration 2

	Børn har ringe indflydelse på form og indhold	Børnene har høj indflydelse på form og indhold
De voksne har høj grad af indflydelse på indhold og form	1. Læringsrum Voksenskabt læring. Den voksne går foran barnet. Den voksne har sat et bestemt indhold på programmet. Børnene skal lære noget bestemt.	2. Læringsrum Voksenstøttet læring. Den voksne går ved siden af barnet. Den voksne støtter og udvikler sammen med børnene. Børnenes medbestemmelse er medtænkt i projekter og aktiviteter. F.eks. følge børnenes spor.
De voksne har lav grad af indflydelse på indhold og form		3. Læringsrum Leg og spontane oplevelser. Den voksne går bag ved barnet. Den voksne skaber muligheder og udfordringer gennem tilrettelæggelse af et miljø for leg og læring. De pædagogiske handlinger ligger underforstået i miljøet. F.eks. ved overvejelser over legepladsens indretning.

Fig 1: De tre læringsrum (Basil Bernstein 2001)

2 GENERELLE RAMMER FOR ARBEJDET MED DE SEKS LÆREPLANSTEMAER

2.1 DE OVERORDNEDE LÆRINGSMÅL

Kommunens fastsatte overordnede læringsmål

For at børnene kan mestre eget liv og bliver robuste, har det jf. "Læreplaner og pædagogisk praksis - En vejledning til det pædagogiske personale i Dagtilbud" betydning, at:

- de professionelle gennem fællesskabet giver børnene mulighed for at lære at samarbejde og være en del af et struktureret og ustruktureret samvær
- de professionelle giver børnene mulighed for, at de kan mærke sig selv, sætte ord på følelser og behov
- de professionelle giver børnene mulighed for at tænke over egne handlinger og have omtanke for andre.

Disse almene kompetencer bliver udviklet i læringsmiljøer, hvor børn og voksne er sammen om aktiviteter, der stimulerer barnets sprog, motorik, viden om natur og naturfænomener samt kunst og kultur.

Jf. "Lys i øjnene" er det Byrådets mål:

- at børn bliver så dygtige, som de kan, trives og bliver livsduelige voksne. Det gør vi ved at inddrage og aktivere børnene i læringsprocessen og lade dem anskueliggøre den
- at børn, forældre og professionelle indgår i et forpligtende samarbejde. Det gør vi bl.a. ved at sætte ind på sprogområdet og herunder yde en særlig indsats for familier med flere sprog

Dagtilbuddets overordnede læringsmål

Da Dalens Børnehuse er en tværkulturel institution har vi meget fokus på det læringsmiljø der kan skabes i denne mangfoldighed. En mangfoldighed, som vi opfatter som en kæmpe gave for børn og voksne.

Vi har stor fokus på at skabe rammer, hvor børn kan indgå i fællesskaber på kryds og tværs af alder, køn og kulturel baggrund.

Vi har stor fokus på at indføre alle i dansk kultur, men også stifte bekendtskab med andre kulturer som jo er en naturlig del af vores hverdag.

Vi har særdeles stor fokus på sprogarbejdet, og har fokus på det i alle hverdagens situationer. Vi arbejder bl.a. med dialogisk læsning, bruger piktogrammer.

Vi arbejder meget i små børnegrupper, så børn ser og hører hinanden, og føler sig set og hørt.

Vi følger børnenes spor, tager udgangspunkt i den børnegruppe vi har her og nu. Hvad er deres interesser og behov? Ud fra dette planlægger vi den pædagogiske hverdag.

Hver dag indeholder både voksenstyrede aktiviteter og lege og børneinitierede aktiviteter og lege.

Vi inddrager og samarbejder med forældrene om deres børn, vores arbejde og hverdag

2.2 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR BØRN MED SÆRLIGE BEHOV

Kommunens fastsatte læringsmål for børn med særlige behov

Jf. TOPI (Tidlig opsporing og indsats) arbejder vi ud fra tre grundlæggende værdier:

1. Barnets adfærd ses i den sociale kontekst, hvori barnet indgår. Fokus på barnets ressourcer og ikke dets mangler.
2. Forældrene er aktive samarbejdspartnere. Forældrene er en ressource.
3. Det tværfaglige professionelle samarbejde og de tværfaglige ressourcer vægtes højt. Der skabes fælles begreber og forståelse af hinandens praksis.

I forhold til børn, som viser tegn på mistvivsel, skal analysemodellen anvendes til at undersøge barnets signaler som grundlag for en tidlig indsats.

Dagtilbuddets læringsmål for børn med særlige behov

Vi har fokus på at skabe et miljø:

- hvor alle børn er inkluderet i fællesskabet, uanset hvilke forudsætninger det enkelte barn har.
- hvor det er givet, at forældrene medinddrages i, og er medansvarlige for samarbejdet om barnet.
- hvor udfordringer løses med udgangspunkt i barnets omgivelser, snarere end i barnet selv.

Børn som er i en udsat position reagerer på forskellige måder. Vi er opmærksomme på disse børns reaktionsmønstre, og vi er opmærksomme på den afsmittende virkning, disse reaktioner kan have på den samlede børnegruppe.

Børn i udsatte positioner har brug for ekstra omsorg og tryghed fra voksne. Derfor arbejder vi bl.a. med at skabe små grupper i alle de sammenhænge det er muligt.

Vi arbejder struktureret og målrettet med TOPI og Marte Meo, som er vores vigtigste arbejdsredskaber.

Vi har en tydelig struktur, der skaber tryghed og forudsigelighed.

Vores inklusionspædagoger og flygtningepædagog arbejder målrettet sammen med pædagogerne om de børn der har særlige behov.

Vi inddrager forældrene i et tæt samarbejde om barnet, med fokus på tidlig indsats.

Vi har en udvidet daglig kontakt med forældre med børn med særlige behov.

Vi har et tæt samarbejde med tværfaglige samarbejdspartnere, bruger den tværfaglige model og tager ekstra fokusgruppemøder efter behov.

Vi er en del af projekt VIDA (Vidensbaseret indsats over for udsatte børn i dagtilbud) . Dette vil vi fortsat arbejde med i 2016/17

2.3 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR METODER OG AKTIVITETER TIL INKLUSION

Dagtilbuddets metoder og aktiviteter til inklusion:

De oplysninger vi får i vores børnemiljøvurderinger, tænker vi ind i vores hverdag og det daglige pædagogiske arbejde. I 2014/15 havde vi særligt fokus på det psykiske børnemiljø. Det vil vi fortsat have i 2016/17.

- Vi holder fast i en genkendelig og tydelig struktur i hverdagen, og der skal meget til, for at vi ændrer på vores rutiner.
- Vi planlægge aktiviteter, så der er plads til alle.
- Vi taler med børnene om hinandens ressourcer, og har fokus på bl.a. hjælpsomhed og samarbejde
- Vi afholder vores årlige store Kulturfest, hvor vi i måneden inden feste arbejder med at indføre børnene i hinandens kulturer og baggrunde, og hvor forældrene ligeledes inddrages.
- Børnene er opdelt i basisgrupper, men der arbejdes også i perioder på tværs af grupperne
- Vi arbejder med at skabe venskaber og gode legerelationer. Dette sker bl.a. i små strukturerede legegrupper, men også i ikke planlagte aktiviteter

2.4 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR SPROGINDSATSEN

Kommunens fastsatte sprogindsats

Alle 3-årige skal sprogvurderes. Det anbefales, at de 3-årige - når vurderingen viser, at de har behov for en særlig eller fokuseret sprogindsats - revurderes ved en 5-årsscreening. Det er lederens ansvar at udføre sprogvurderingen og sætte en eventuel sprogindsats i værk. Til sprogvurderingen anvendes Rambølls modul, og den foretages af en pædagog i institutionen.

Dagtilbuddets sprogindsats

Vi arbejder særdeles målrettet med sprogindsatsen:

- vi samarbejder tæt med Sproghuset, som er med til at uddanne/udvikle personalet
- vi samarbejder tæt med tale/hørekonsulenten
- vi sprogtester alle børn
- vi arbejder med mange små sproggrupper
- vi har 4 sprogpædagoger som har timer kun til at arbejde med sprogindsatsen
- vi bruger sprogkufferter, piktogrammer og Ipads dagligt
- Vi har fokus på sproget i alle dagens aktiviteter
- Vi samarbejder tæt med forældrene om deres barns sproglige udvikling

2.5 ARBEJDET MED OVERGANGE OG SAMMENHÆNG

Kommunens fastsatte arbejde med overgange og sammenhæng

Det er Byrådets mål, at der er sammenhæng og helhed i børnenes liv. Det gør vi ved at arbejde systematisk med at skabe gode overgange for børn og inddrage forældrene i det arbejde.

I Viborg Kommune ønsker vi, at der opstilles mål for overgange mellem dagpleje og børnehus for at sikre, at alle børn får den bedst mulige overgang fra et dagtilbud til et andet. For at sikre at vigtig viden ikke går tabt i overgangene, har Viborg Kommune udviklet en fælles overgangsmodel og et fælles overgangsskema i forbindelse med TOPI.

Dagtilbuddets arbejde med overgange og sammenhæng

Det er Viborg Kommunes målsætning, at der skal skabes en rød tråd i barnets liv gennem samarbejde mellem forskellige dagtilbud og mellem dagtilbud og skole. De kompetencer barnet har opnået i sit nuværende dagtilbud, skal det kommende dagtilbud og skole bygge videre på sammen med barnet.

Vi følger TOPIs model for overgange.

Vi har et tæt samarbejde med områdets 2 skoler.

Vi har en fast procedure for overlevering af børn fra vores vuggestue til vores børnehave. Heri indgår mange besøg i børnehaven i løbet af hele vuggestue tiden.

Forældrene inddrages i overleveringerne og samarbejdet.

2.6 METODER OG AKTIVITETER I ARBEJDET MED OVERGANGE OG SAMMENHÆNG

Dagtilbuddets metoder og aktiviteter i arbejdet med overgange og sammenhæng

Ved overgang fra vuggestue til børnehave:

- Vuggestuen har hele tiden en "kommende børnehavebørns-gruppe", som tager på besøg i børnehaven. Dette starter flere måneder før barnet skal starte.

Da Dalens Børnehuse både er vuggestue og børnehave er det helt naturligt, at vi er sammen om mange ting, og ofte besøger hinanden

Forældrene inddrages i overleveringen, besøger børnehaven og er med ved overleveringssamtalen

- Den nye kontaktpædagog i børnehaven modtager barnet i børnehaven, og sørger for at få en god kontakt til barnet inden det starter.

Der er åbenhed og plads til at barnet kan komme på besøg i den gamle vuggestue, og man ses jo dagligt enten i huset eller på legepladsen.

Ved overgang til skole:

Vi har opdelt børnene, så de kommende skolebørn er samlet i grupper i husene. På denne måde kan der laves aktiviteter målrettet aldersgruppen og skolestart.

Vi arbejder med overgange til skole efter TOPIs model.

I efteråret inviterer vi alle skolestartere til en besøgseftermiddag her.

Illustration 3

3 PRIORITERING, DOKUMENTATION OG EVALUERING AF ARBEJDET MED DE SEKS LÆREPLANSTEMAER

3.1 FAKTA OM INSTITUTIONEN

Dagtilbuddets beskrivelse:

I Dalens Børnehuse har vi 100 børnehavebørn og 52 vuggestuebørn. Børnene er fordelt med 60 børnehavebørn i Breidablik, 37 vuggestuebørn i Mariehønen og 40 børnehavebørn og 15 vuggestuebørn i Ellekonedalen.

Vi er en multikulturel institution med ca. 24 forskellige nationaliteter. Denne mangfoldighed opfatter vi som en stor ressource for os, da den er med til at give børn og voksne et indblik i, at vi ikke alle er ens og har samme vilkår og muligheder, men hver for sig er vi unikke og sammen er vi fantastiske. Mangfoldigheden giver også sproglige, sociale og kulturelle udfordringer i hverdagen. Derfor har vi en særlig normering til at afhjælpe dette.

Ud over den almindelig normering på ca. 30 pædagoger/pædagogmedhjælpere har vi ansat en Marte Meo terapeut, en flygtningepædagog, som modtager nye flygtningebørn og familier, samt tre inklusions/sprogpædagoger, som er primus motor i sprogarbejdet og samarbejder med kontaktpædagogerne for at alle børn inkluderes i børnegrupperne. Derudover har vi ansat to køkkenassistenter, som dagligt laver alle måltider til børnene.

3.2 PRIORITERING - LÆREPLANER

Følgende viser den forventede procentvise fordeling på de 6 læreplanstemaer, som er angivet i den pædagogiske læreplan:

	Fordeling i %
Alsidig personlig udvikling	20,0
Sociale kompetencer	25,0
Sproglig udvikling	25,0
Krop og bevægelse	10,0
Naturen og naturfænomener	10,0
Kulturelle udtryksformer og værdier	10,0

Kommentar:

Mange af vores børn er udfordret sprogligt. Derfor har den sproglige udvikling en meget høj prioritering hos os. At mestre sproget er forudsætningen for at kunne skabe relation til andre, modtage læring og forstå verden.

Mange af vores børn har brug for hjælp til at skabe sociale relationer, venskaber, indgå i lege og aktiviteter med andre. Måske kommer de fra en anden kultur, har oplevet svære ting i deres korte liv, og har derfor brug for ekstra omsorg og tryghed. Bl.a. derfor har vi særlig fokus på børnenes sociale kompetencer og alsidige personlige udvikling.

Vi bruger motoriske aktiviteter, natur og udeliv samt kreative udtryksformer som vigtige redskaber til at arbejde med børnenes sociale kompetencer og alsidige personlige udvikling.

3.3 VÆRKTØJER TIL DOKUMENTATION

I forbindelse med udarbejdelsen af læreplanerne er det angivet, at følgende værktøjer særligt benyttes til dokumentation af arbejdet med læreplanerne:

- Praksisfortællinger
- Foto
- Iagttagelser/observationer
- Marte Meo
- Børnemiljøvurdering

3.4 METODER TIL EVALUERING

I forbindelse med udarbejdelsen af læreplanerne er det angivet, at der er benyttet følgende metoder til at evaluere arbejdet med læreplanerne:

- ECERS
- SMTTE
- Læringshistorier
- VIDA (udvikle nye faglige standarder)
- Marte Meo

3.5 DAGTILBUDDETS ANVENDELSE AF EVALUERING TIL UDVIKLING AF DEN PÆDAGOGISKE PRAKSIS

I forbindelse med udarbejdelsen af læreplanerne er det angivet, hvordan evalueringer skal anvendes til udvikling af den pædagogiske praksis:

På personalemøder, husmøder, gruppemøder, TOPImøder, handleplansmøder, TImøder evaluerer vi den pædagogiske praksis.

Vi reflekterer og evaluerer også hele tiden på praksis i vores hverdag, med fokus på den børnegruppe vi har her og nu, så vi straks kan ændre, justere og tilpasse til den fastlagte struktur.

I arbejdet med VIDA er der sat nye udviklingsforløb i gang, som gerne skal resultere i nye faglige standarder.

Marte Meo terapeuten evaluerer den pædagogiske praksis både sammen med personalegrupper og med enkelte kolleger.

Illustration 4

4 MÅLSÆTNINGER FOR DE ENKELTE LÆREPLANSTEMAER

4.1 ALSIDIG PERSONLIG UDVIKLING

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med alsidig personlig udvikling angivet:

I Dalens Børnehuse har vi børn med vidt forskellige forudsætninger både socialt, kulturelt og intellektuelt. Alle børn skal skabe deres egen personlige identitet i denne mangfoldighed. Alle børn er unikke og sammen kan vi klare rigtig meget. Den oplevelse ønsker vi, at alle børn har af dem selv og deres venner.

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med alsidig personlig udvikling angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

- Vi vil skabe et miljø, hvor barnet oplever at være anerkendt, værdsat og respekteret af både personale og de andre børn
- Vi vil skabe rammer, hvor barnet har mulighed for at udvikle sig i forskellige gruppesammenhænge, lige fra hele børnegruppen til en god oplevelse med et andet barn
- Vi vil skabe en tydelig og forudsigelig struktur der sikrer, vi tager udgangspunkt i både børnegruppen og det enkelte barn

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: Vi oplever at barnet kommer med nye ideer, også når den voksne har sat rammerne for aktiviteten
2. Tegn: Vi oplever at barnet siger til og fra verbalt, med kropssprog eller med tegn i forhold til de andre børn
3. Tegn: Vi oplever at barnet er tryk ved at henvende sig til en voksen
4. Tegn: Vi hører at tonen mellem børnene er positiv
5. Tegn: Barnets følelser bliver anerkendt af personalet
6. Tegn: Vi ser barnet søger sammen med andre børn på tværs af alder, køn og kulturel baggrund
7. Tegn: Vi oplever barnet tør prøve kræfter med nye udfordringer
8. Tegn: Vi oplever, at barnet viser forståelse for og er nysgerrig på de andre børn
9. Tegn: Vi oplever barnet føler sig som en vigtig og uundværlig del af børnehaven
10. Tegn: Vi oplever at forældrene og personalet arbejder tæt sammen om barnets trivsel og udvikling

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med alsidig personlig udvikling angivet:

1. Tiltag: Marte Meo med fokus på at følge barnets initiativer samt positiv ledelse, benævnelse og bekræftelse
2. Tiltag: Vi møder barnet med anerkendelse og respekt, og guider børnene til at gøre det samme

3. Tiltag: Vi planlægger aktiviteter, så barnet kan indgå i forskellige grupper, relationer og gruppestørrelser
4. Tiltag: Vi opdeler børnene i små grupper ved spisning og samling
5. Tiltag: Barnet møder lydhøre og medlevende personale, der tror på børnenes ideer og støtter op om dem
6. Tiltag: Vi hjælper til at udbygge og skærme lege
7. Tiltag: Vi tager individuelle hensyn til de enkelte børns deltagelse i aktiviteter og socialt samvær
8. Tiltag: Vi gennemgår børnegruppen på gruppemøder bl.a. med fokus på deres personlige, alsidige udvikling
9. Tiltag: Vi lytter til forældrenes oplevelser af barnet, og bruger det i det videre arbejde
10. Tiltag: Vi sætter fokus på det enkelte barns ressourcer over for børnegruppen

4.2 SOCIALE KOMPETENCER

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med sociale kompetencer angivet:

I Dalens Børnehuse har børnene meget forskellige forudsætninger for at danne venskaber og begå sig i forskellige sociale sammenhænge.

Vi har derfor et stort fokus på at udvikle børnenes sociale færdigheder, forståelse og handlekompetencer, så de hver især oplever positive relationer til både børn og voksne.

At kunne knytte sig til andre og indgå i sociale relationer er en vigtig forudsætning for at kunne lære og for at udvikle sig.

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med sociale kompetencer angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

- Vi vil skabe et miljø, hvor børnene oplever at de anerkendes og respekteres som de personer de er
- Vi vil skabe et miljø, hvor børnene lærer at indleve sig i hvordan andre tænker og føler. Og hvor de kan sætte grænser for sig selv og sige fra
- Vi vil give børnene mulighed for at etablere venskaber og kontakter til andre børn, samt at give dem oplevelsen af at være en del af et forpligtende fællesskab.

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: Vi ser børn indgå i positive relationer. De danner venskaber med både gode venner og bedste venner
2. Tegn: Vi oplever, børnene hjælper hinanden med at løse konflikter.
3. Tegn: Vi ser børn der sætter ord på egne og andres følelser og handlinger
4. Tegn: Vi oplever, børnene er trygge i relationen til både børn og voksne, så de tør vise alle deres følelser
5. Tegn: Vi oplever, at børnene samarbejder med andre og deltager i demokratiske beslutningsprocesser

6. Tegn: Vi oplever børn, der kan tage initiativ men også gå på kompromis i en leg
7. Tegn: Vi ser børnene tager hensyn til hinanden (f.eks. vente på tur)
8. Tegn: Vi oplever en god dialog med forældrene om, hvordan vi sammen kan hjælpe barnet med bl.a. at skabe venskaber og løse konflikter

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med social kompetence angivet:

1. Tiltag: Vi går forrest og er gode rollemodeller. Vi er tydelige, sætter ord på både egne og andres følelser og handlinger
2. Tiltag: Vi inddrager forældrene i arbejdet med at skabe venskaber og være respektfuld over for andre
3. Tiltag: Vi arbejder inkluderende og sætter positivt fokus på de børn som ingen nære venskaber har
4. Tiltag: Vi arbejder bevidst med Marte Meo i hverdagen med fokus på ressourcer, triangulering og benævnelse
5. Tiltag: Vi sætter ord på børnenes indbyrdes konflikter og hjælper dem med at løse dem
6. Tiltag: Vi understøtter børnenes venskaber og hjælper til dannelsen af nye.
7. Tiltag: Vi laver projekter, hvor vi arbejder bevidst med inklusion, venskaber og respekt for hinanden
8. Tiltag: Vi skaber rammer med rum til fordybelse og ro til legen/aktiviteten
9. Tiltag: Vi lærer børnene at omgås spil og legetøj med respekt og varsomhed
10. Tiltag: Vi har fokus på turtagning – synlige voksne som gør opmærksom på dette

4.3 SPROGLIG UDVIKLING

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med sproglig udvikling angivet:

Sprogarbejdet i Dalens Børnehuse er et fast indsatsområde hos os. Da vi har mange flersprogede børn har vi et særligt fokus på børnenes sproglige udvikling. Vi har tænkt sprogarbejdet ind i alle hverdagens aktiviteter, og vi arbejder meget struktureret med denne opgave. Vi har ansat 4 sprog- og inklusionspædagoger som arbejder intensivt og struktureret med sprogarbejdet, klæder personalet på til opgaven og arbejder med små og stor sproggrupper etc.

Sproget er vigtigt fordi:

- Sociale relationer etableres og udvikles gennem sproget
- Sproget styrker barnets personlige, kognitive og sociale udvikling
- Sproget giver barnet mulighed for at indgå i leg
- Sproget ordner erfaringer og former tanken
- Barnets tanker, følelser, meninger og behov udvikles og udtrykkes gennem sproget
- Ny viden tilegnes gennem sproget

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med sproglig udvikling angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

- Vi vil skabe et miljø, hvor børnene får mulighed for at tilegne sig sprog, så sproget kan bruges til tænkning og kommunikation med andre børn og voksne

- Vi vil skabe et miljø med mulighed for at børnene kan udvikle deres interesser og nysgerrighed for skriftsprog (tegn, bogstaver, tal og symboler)
- Vi vil skabe et miljø, hvor børnene udfordres til sproglig kreativitet, til at udtrykke sig på mange forskellige måder og ved hjælp af forskellige kommunikationsmidler

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: Vi oplever, børnene viser interesse for at fortælle om oplevelser, tanker og følelser
2. Tegn: Vi oplever, børnene bruger sproget til at kontakte andre børn og skabe legerelationer
3. Tegn: Vi oplever, børnene bruger sproget i leg og ved konfliktløsning
4. Tegn: Vi oplever, børnene viser interesse for skriftssproget
5. Tegn: Vi oplever, børnene genkender bogstaver, tal, symboler i institutionen og når vi er på ture ud af huset
6. Tegn: Børnene tager selvstændigt initiativ til, at eksperimentere med skriftsproget, f.eks. skrive eget navn
7. Tegn: Vi hører børnene anvende nuanceret sprogbrug
8. Tegn: Vi oplever, børnene eksperimenterer impulsivt og leger med sproget. F.eks. rim, remser, synge m.v.
9. Tegn: Børnene tage små selvstændige initiativer, så som optræder med teater, sang og fortæller historier
10. Tegn: Vi oplever børn der forstår at lytte og kan koncentrere sig i samtalen, historien, sangen etc.

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med sproglig udvikling angivet:

1. Tiltag: Vi benævner handlinger, følelser, genstande og hjælper børnene til også at gøre det
2. Tiltag: Vi skaber rammer, hvor der bevidst arbejdes med at lytte og koncentrere sig i samtalen
3. Tiltag: Vi anvender visuel kommunikation (billeder, genstande, piktogrammer)
4. Tiltag: Vi skaber rammer og struktur for samtalen, bl.a. til samling, spisning, i garderober og i aktiviteter
5. Tiltag: Vi inddrager forældrene i sprogarbejdet. Informerer, finder fælles indsatspunkter for det enkelte barn
6. Tiltag: Børnene er omgivet af skriftssprog i institutionen. F.eks. bøger og billede dokumentation med tekst.
7. Tiltag: Vi arbejder med Sproghusets materiale "Hit med sproget"
8. Tiltag: Vi anvender dialogisk læsning som en metode til at udvikle børnenes kommunikative kompetencer
9. Tiltag: Vi arbejder med rim, remser, sang og musik samt lyde, rytmer og takt
10. Tiltag: Vi anvender de 9 understøttende sprogstrategier i hverdagen

4.4 KROP OG BEVÆGELSE

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med krop og bevægelse angivet:

I Dalens Børnehuse har vi især fokus på krop og bevægelse ud fra vinklen, at kunne aflæse hinandens kropssprog, at kunne styre sin krop, kende egne grænser, og at holde af at bevæge sig. I 2016 har vi fået nye legepladser, og vi har indrettet dem, så de giver børnene motoriske udfordringer, og inspirerer til sociale lege, og motoriske udfoldelser.

Vi har ligeledes stor fokus på sundhed, og med vores madordning forsøger vi at være med til at give børnene sunde og gode kostvaner.

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med krop og bevægelse angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

- Vi vil skabe et miljø, hvor børnene oplever forståelse for og accept af deres egen krop, og hvor de oplever glæden ved at bevæge sig og udfordre sig selv
- Vi vil skabe mulighed for, at børnene kan styrke deres fysiske sundhed, herunder hygiejne og ernæring
- Vi vil skabe mulighed for, at børnene med alle sanser tilegner sig den fysiske, kulturelle og sociale verden

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: Vi oplever, børnene viser glæde og er motiverede for at bevæge sig
2. Tegn: Vi ser en positiv motorisk og sansemotorisk udvikling hos det enkelte barn
3. Tegn: Vi oplever, børnene er bedre i stand til at sætte egne kropslige såvel som mentale grænser
4. Tegn: Børnene har energi til at klare de udfordringer der er, samt har energi til at udfordre sig selv
5. Tegn: Vi ser forældre der har fokus på deres børns motoriske udvikling. Eks. ved at lade dem selv tage tøj af og på.
6. Tegn: Vi ser børn smage på mad de ikke kender, og som kender til sund og usundt mad
7. Tegn: Vi oplever, børnene er opmærksomme og nysgerrige på vigtigheden af hygiejne
8. Tegn: Vi hører, børnene sætter ord på deres egne følelser i kroppen
9. Tegn: Vi ser, børn der viser glæde og stolthed ved deres motoriske formåen
10. Tegn: Vi oplever børnene udfordrer sig selv på legepladsen og i nærmiljøet

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med krop og bevægelse angivet:

1. Tiltag: Vi inspirerer til fysisk aktivitet, og er aktive sammen med børnene.
2. Tiltag: Rummene i børnehaven indrettes så der inspireres til bevægelse, også under den børneinitierede leg
3. Tiltag: Vi sørger for, at der er madrasser, puder, gynger, ribbe etc. i alle husene
4. Tiltag: Vi samarbejder med forældrene. Finder fælles motoriske udviklingspunkter, når der er behov herfor

5. Tiltag: Vi tager på ture ud af huset for at få andre muligheder for fysisk aktiviteter. Vi bruger ofte nærmiljøet
6. Tiltag: Vi inspirerer børnene til fysisk aktivitet på hele legepladsen
7. Tiltag: Vi taler med børnene om hygiejne, og har faste rutiner omkring håndvask
8. Tiltag: Vi sørger for at være gode rollemodeller ved vores måltider
9. Tiltag: Vi har fortsat fokus på sund og veltilberedt kost i vores madordning
10. Tiltag: Vi er opmærksomme på at koble det talte sprog og kropssproget sammen for børnene

4.5 NATUR OG NATURFÆNOMENER

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med natur og naturfænomener angivet:

Dalens Børnehuse er en by-institution, men vi har gode muligheder for naturoplevelser i vores nærområde. En gruppe af vores børn kommer ikke meget i naturen, og vi finder det derfor vigtigt at vores børn får oplevelser i naturen og kommer ud i al slags vejr. Vi skal skabe tryghed omkring aktiviteter i naturen, og vi skal "tage små skridt" med en gruppe af børnene.

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med natur og naturfænomener angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

- Vi vil skabe et læringsmiljø, hvor børnene udvikler forståelse for og glæde ved at være i naturen
  - Vi vil give plads til at børnene lærer naturen at kende med alle sanser, og derved ser naturen som et rum for leg, fantasi og oplevelser
  - Vi vil skabe en hverdag, hvor børnene tilegner sig mange forskellige erfaringer med natur, naturfænomener og miljø
- *For en gruppe af vores børn er naturen ukendt og nærmest skræmmende. Vi skal derfor skabe tryghed omkring aktiviteter i naturen, blandt andet ved at tage "naturen" med hjem i børnehaven til videre bearbejdning af de fælles oplevelser.

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: Vi oplever, børnene viser interesse for og lyst til udeliv
2. Tegn: Vi oplever, børnene har kendskab til mulighederne i huset og nærmiljøet
3. Tegn: Vi oplever, børnene er opsøgende og nysgerrige efter at udforske naturen, samt forskellige dyr og planter
4. Tegn: Vi oplever, børnene er opmærksomme på forandringer i naturen og ved årstidernes skiften
5. Tegn: Vi oplever, børnene bruger fantasien i legen til at fordybe sig i naturens materialer og elementer
6. Tegn: Vi oplever, børnene selv tager initiativ til at undre sig og udforske naturens materialer og elementer
7. Tegn: Vi oplever, børnene giver udtryk for at de har en spirende interesse for at passe på miljøet
8. Tegn: Vi oplever, børnene bliver opmærksomme på forskellige fænomener i naturen
9. Tegn: Vi oplever, børnene viser interesse for hvor maden kommer fra

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med natur og naturfænomener angivet:

1. Tiltag: Vi går ud hver dag og oplever naturen i al slags vejr og på alle årstider
2. Tiltag: Personalet formidler naturens gang og er engagerede i udelivet
3. Tiltag: Personalet er gode rollemodeller, der viser hvordan man behandler naturen og dyrelivet med respekt og omsorg
4. Tiltag: Vi udforsker naturens materialer og elementer i Dalens Daginstitutioner og i nærområdet
5. Tiltag: Personalet går foran og viser interesse og nysgerrighed for brugen af naturen, så børnene bliver nysgerrige og undersøgende i deres leg
6. Tiltag: Personalet er gode miljøbevidste rollemodeller f.eks. ved at slukke for lyset, samle affald op o.l.
7. Tiltag: Vi taler med børnene om, hvad vi spiser, og hvor maden kommer fra (spisning samt på ture)
8. Tiltag: Vi benytter vores bålplads, vores skurvogn i Hald Ege skov, naturværksted m.m.
9. Tiltag: Vi taler om og eksperimenterer med forskellige naturfænomener.
10. Tiltag: Vi sår og planter vi sammen med børnene, taler om begreber som tal, mængde og størrelse

4.6 KULTURELLE UDTRYKSFORMER OG VÆRDIER

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med kulturelle udtryksformer og værdier angivet:

Kulturelle udtryksformer og værdier er med til at danne børnenes forståelse af og tilgang til dem selv og deres omgivende verden.

I Dalens Børnehuse har vi et væld af forskellige kulturer. Alle børn i Dalens Børnehuse er en del af denne mangfoldighed, og vi opfatter den som en stor ressource, som vi ganske naturligt inddrager i det daglige pædagogiske arbejde. Bl.a. har vi vores årlige store kulturfest, hvor vi i en måned inden festen arbejder med de forskellige lande og kulturer som vores børn kommer fra. Her inddrages forældrene meget.

Vi arbejder med kulturelle udtryksformer som noget der er for, med eller af børn. Vi præsenterer børnene for forskellige kulturelle udtryksformer som teater, musik og billedkunst, men vi ser også børnene selv som værende kulturskabende. Dette er både i deres skabende processer, i deres udtryk og i deres lege.

I 2016/17 er vi i en del af "Europæiske kulturbørn", et udviklings- og forskningsprojekt hvor grupper af børn sammen med kunstnere møder kunst og arbejder med kulturelle udtryk.

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med kulturelle udtryksformer og værdier angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

- Vi vil skabe mulighed for, at børnene oplever forskellige former for kunst og kultur, så de bliver inspireret til eksperimenteren og fordybelse

- Vi vil skabe et miljø, hvor børnene kan bruge deres sanser, fantasi, kreativitet, spontanitet og musiske evner. Hvor de kan eksperimentere og afprøve sig selv i forskellige udtryksformer og værkstedsarbejder
- Vi vil skabe et miljø, hvor børnene får kendskab til egen og andres kultur, normer, traditioner, værdier og samværsformer

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: Vi oplever børnene bliver inspireret af og viser interesse for forskellige oplevelser med kunst og kultur
2. Tegn: Vi oplever børnenes egne og fælles produkter og dokumentation ses i institutionen
3. Tegn: Børnene kommenterer og br viser interesse for at kigge på produkterne både alene og sammen
4. Tegn: Vi ser børnene tager selv initiativ til kreative aktiviteter. Finder selv farver, saks, lim papir etc.
5. Tegn: Vi se børn der inspirerer hinanden i de skabende processer og i lege
6. Tegn: Vi oplever, børnene tager initiativ til at skabe og videreudvikle lege og aktiviteter. F.eks. rim og sange
7. Tegn: Vi oplever, at børnene viser interesse for hinandens kulturer og accepterer hinandens forskelligheder
8. Tegn: Vi oplever, børnene taler sammen om samværsformer, normer, traditioner, andre lande og kulturer
9. Tegn: Vi ser engagerede og deltagende forældre både i forløbet op til kulturfesten og til selve festen

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med kulturelle udtryksformer og værdier angivet:

1. Tiltag: Sammen med børnene vil vi udforske og afprøve forskellige kunstneriske og kulturelle udtryksformer. Dette sker blandt andet i forløbet med Europæiske Kulturbørn
2. Tiltag: Vi har skiftende udstillinger i institutionen, hvor børnenes produkter hænger som dokumentation og inspiration
3. Tiltag: Der tages udgangspunkt i børnenes fantasi, og der bruges ikke skabeloner til at tegne eller klippe efter
4. Tiltag: Vores værksted og atelier inspirerer til æstetisk udfoldelse, og indbyder til at børnene kan gå i gang
5. Tiltag: Vi tager på ture ud af huset for at se på kunst og kultur for at blive inspireret
6. Tiltag: Op til den årlige kulturfest arbejdes der i grupperne med alle de nationaliteter vi har her
7. Tiltag: Personalet inspirerer børnene til at være aktivt deltagende og medbestemmende
8. Tiltag: Personalet er velforberedte til de planlagte kreative processer, men kan også være impulsive
9. Tiltag: Vi taler ofte med børnene om samværsformer, normer og traditioner, både struktureret og spontant
10. Tiltag: Personalet er interesseret og opsøgende i egne og andres kultur, normer, værdier og samværsformer

Illustration 5

5 ARBEJDET MED ET GODT BØRNEMILJØ SOM EN INTEGRERET DEL AF DET PÆDAGOGISKE ARBEJDE

5.1 ARBEJDET MED ET GODT BØRNEMILJØ

Under udarbejdelsen af pædagogiske læreplaner er arbejdet med børnemiljøet beskrevet med følgende ord:

Vi arbejder i små børnegrupper. Her er den største og bedste mulighed for inddragelse af børneperspektivet. Her har det enkelte barn de bedste muligheder for at blive hørt og set. Bl.a. ad den vej kan vi følge børnenes spor og derved inddrage dem og planlægge ud fra deres ønsker og behov. Legen er et vigtigt element, i vores hverdag, da den er på børnenes præmisser og derfor varetager børneperspektivet. Vi arbejder med legeværksteder hvor vi kan hjælpe med at udvikle børnenes legekompetencer og vi arbejder med at skabe ro og rum til børnenes lege. Vi bruger bl.a. Marte Meo, LP-model og relationscirklen som metode til at se på børnemiljøet/det enkelte barns trivsel og udvikling. Ligeledes har vi TOPImøder, hvor vi med en meget struktureret dagsorden også sætter fokus på de enkelte børns trivsel og udvikling

5.2 ARBEJDET MED BØRNEMILJØVURDERINGER

Under udarbejdelsen af pædagogiske læreplaner er anvendelsen af børnemiljøvurderinger til at skabe inkluderende læringsmiljøer beskrevet med følgende ord:

I planlægningen af vores struktur og vores pædagogiske arbejde, tager vi altid udgangspunkt i den aktuelle børnegruppe. Vi er opmærksomme på hvert enkelt barns placering i børnefællesskabet, og vi arbejder bevidst med at skabe et miljø der inkluderer alle børn under hensynstagen til deres personlige og sociale forudsætninger.

Vi organiserer lærings- og legeaktiviteter der fremmer både børneinitierede lege og voksenstyrede aktiviteter.

I det fysiske og æstetiske børnemiljø har vi især fokus på at skabe gode og indbydende rammer i vores små rum, samt at skabe rum i rummene, så der bliver endnu bedre muligheder for fordybelse i leg, læring og aktiviteter i små grupper.

At deltage i fællesskaber er en vigtig faktor i børns liv. Det giver børn mulighed for at udvikle vigtige kompetencer, for de lærer i de fællesskaber, de deltager i. Det pædagogiske personales opgave er at udvikle fællesskaberne, så de skaber deltagelsesmuligheder og trivsel for alle børn, og at sikre, at deltagelsen i fællesskaberne fører vigtig læring med sig.

Alle børn skal føle sig som en del af et fællesskab. Inklusion handler om, at alle børn bliver set og mødt med passende udfordringer, og om en grundlæggende respekt for, at alle børn er ligeværdige medlemmer af et fællesskab.

6 AFSLUTNING

Den pædagogiske læreplan for 2014-16 har været et meget vigtigt og brugbart arbejdsredskab for os. Vi har således i personalegruppen været enige om, at tage meget udgangspunkt i "den gamle" læreplan, ved udarbejdelsen af denne nye.

Læreplanen skal fortsat være et arbejdsredskab, som vi tager frem hver gang vi planlægger pædagogiske aktiviteter, taler om vores læringsmiljø og vores børns trivsel og udvikling.

Ønskes yderligere oplysninger om Dalens Børnehuse, så kig på vores hjemmeside dalensbh.viborg.dk.

Kontaktpersoner:

Børnehusleder Bodil Lund, tlf. 25543624/87871275

Afdelingsleder Charlotte Laursen, tlf. 41284258/ 87871255/87871560

Vores adresse er:

Dalens Børnehuse

Ellekonedalen 4-8

8800 Viborg

Hjernen&Hjertet

Hjernen&Hjertet er et IT-system, som Rambøll har udviklet til at understøtte arbejdet med udvikling og dokumentation af kvalitet i dagtilbud.

Systemet hedder "Hjernen&Hjertet", fordi det forener den logisk-rationelle "hjerneaktivitet" det er at måle og dokumentere kvalitet, med den "hjerteaktivitet", det er at levere kvalitet i samværet med vores fælles børn.

Hjernen&Hjertet samler oplysninger fra de pædagogiske læreplaner, oplysninger til pædagogisk tilsyn, "Dialogprofiler" til brug i forbindelse med forældresamtalerne og andre oplysninger om den pædagogiske kvalitet.

Oplysninger fra alle disse forskellige dokumentationsopgaver, suppleret med kommunale nøgletal gør det muligt gennem Hjernen&Hjertet at give alle et bedre overblik over kvaliteten i det pædagogiske arbejde.

Du kan læse mere om Hjernen&Hjertet på hjemmesiden: **www.hjernenhjertet.dk**